

ב. לפרש"י (יט.) יש סוברים שאין אפשרות להיות רביעי בקודש מהתורה אלא מדרבנן – לדעת הסוברים משקים אינם מטמאים אחרים מדאוריתא ואין אוכל מטמא אוכל מדאוריתא. והתוס' כתבו שיש רביעי על ידי עצים ולבונה. (גם בחולין (לה) פרש"י שרביעי בקודש – מעלה דרבנן היא. וכן בחגיגה (כד.) כתב רש"י שלדעת הסובר לומר 'דיו' אף כשנפרך הקל-וחומר, רביעי בקודש מדרבנן [וע' גם בלשון הרמב"ם הל' אבות הטומאות יב ה"א והי"א]. והתוס' חלקו).

דף יט

לג. א. האם יש רביעי-לטומאה בתרומה וחמשי בקודש?

ב. מהו דין 'צירוף כלי' ומה מקורו?

ג. מחט טמאה או ספק-טמאה, נמצאת בבשר קדשים – מה דין הבשר, הסכין שנחתך בו הבשר, והאדם?

ד. האם גזרו טומאת ידים וטומאת כלים במקדש?

ה. מה דינם של רוקים וכלים הנמצאים בירושלים לענין טומאה?

א. לא מצינו שום תנא שהזכיר רביעי לתרומה וחמשי בקודש. ואפילו רבי עקיבא הסובר יש שלישי בחולין, נקט שאין רביעי בתרומה ולא חמשי בקודש.

ב. הכלי (שרת) מצרף את מה שבתוכו לקודש אבל לא לתרומה; שאם נגע טמא בדבר מאכל, וכן בקטורת או לבונה או גחלים, נטמא כל מה שתוך הכלי כאילו נגע הטמא בכל, ואף על פי שהכלי עצמו לא נטמא. לדעת רבי יוחנן צירוף כלי מדרבנן, ממעלות שהחמירו חכמים בקודש. ולרבי חנין – מדאוריתא (כשיש לו תוך. וי"א כשהוא צריך לכלי. עפ"י חגיגה כד.). שנאמר כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת – הכתוב עשה כל מה שבכף 'אחת'.

א. יש אומרים שגם דברים שונים נפרדים, הכלי מצרפם להחשב כדבר אחד (עו"ה כאן בשם 'יש אומרים' ובפירוש הר' אליקים יומא מח). ויש חולקים וסוברים שדין זה נאמר רק לצרף כמה חלקי דבר להחשב כיחידה אחת (ע' טהרת הקדש מנחות כד ד"ה אין – בשיטת רש"י).

ב. כשם שהכלי מצרף לענין טומאה, כך מצרף לענין הכשר לקבלת טומאה (עפ"י תוס' חולין לו; תורי"ד להלן כ). ויש חולקים (ע' בראשונים בחולין לו; ברכת אברהם כאן – בדעת רש"י). יש אומרים שצירוף כלי מועיל גם לענין שיעור לקבלת טומאה, שהכלי מצרף את החתיכות לענין השלמת השיעור (ע' מאירי שבת צא ועוד).

ג. הרמב"ם (שאר אבות הטומאות יב, ז) פסק צירוף כלי [לענין טומאה] – מעלה מדבריהם (ולענין קמיצה בעשרון שחילקו, פסק (פסוה"מ יא, כג) שספק הוא. ע' בספר קרן אורה מנחות כד; קדשי שעה יז). פרטים נוספים בדין צירוף כלי – ע' בחגיגה כג-כד ובמנחות כד.

ג. מחט שהיא ראשון לטומאה כגון שנגעה בשרץ מת, שנמצאת בבשר קודש; הסכין והידים שנגעו בה טהורות, שאין כלי-ראשון ולא בשר מטמאים כלי. ואפילו הידים שגזרו עליהן טומאה כשנוגעות בראשון (ואפילו נוגעות בשני. חגיגה כד.) – טהורות, שאין טומאת ידים במקדש. אבל הבשר שנגע במחט – טמא. היתה המחט 'אב הטומאה' כגון שנגעה בטמא-מת – מטמאה את הסכין ואת האדם הנוגעים בה. ודוקא כשנגעו בה בודאי אבל בספק – טהורים מפני שהעזרה רשות הרבים היא וספק טומאה ברה"ר טהור. [אבל ברשות היחיד בכגון זה – טמא, שאף על פי שהסכין אין בה דעת לישאל וכל דבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור, אך היות והסכין נתונה בידי אדם, נידון כדבר שיש בו דעת לישאל].

א. משמע שעזרה רשות הרבים היא אפילו אין שם אדם באותה שעה. ולכאורה הוא הדין בכל הדומה לזה, מקום המיועד ומשמש לרבים, כגון בתי כנסיות ובתי מדרשות, יא דינו כרשות הרבים גם אם הוא ריק מאדם. וצ"ע לדינא (ברכת אברהם).

ב. יש מי שכתב שלרבי יוסי בר אבין אפשר שעזרה אינה כרשות הרבים. וכן יש לומר בדעת רבה בר עולא בחולין ב: (עפ"י חדושי הגצ"ב).

אם אין ידוע אם היתה המחט טמאה או טהורה – הכל טהור, שלא גזרו על ספק הכלים שבירושלים. וכאן מדובר כגון שאבדה מחט טמאה והכירה בבשר (רב יהודה אמר רב). או כגון שהיתה פרה חסומה ובאה מחוץ לירושלים – טמא (רבי יוסי ברבי אבין).

ד. אין טומאת ידים במקדש, שלא גזרו חכמים טומאת ידים [בתרומה (מגזרת י"ח דבר) ובקדשים (מגזרת שלמה) – כגון בשר שלמים שמחוץ לעזרה. עפ"י שבת טו] אלא מחוץ למקדש.

א. הרמב"ם (אה"ט ה,ו) כתב: בין שנטמאו ידיו במקדש בין בחוץ – טהורות במקדש וטמאות חוץ למקדש, שאין הדבר תלוי במקום הידים בשעה שנטמאו אלא במצב ההווה שאנו דנים עליו.

(בחזון איש ידים ז,יג) תמה על כך (ועש"ע בס"ד טו). וע"ע מנחת חינוך קו; קהלות יעקב זבחים טז).

ב. כתבו ראשונים: דוקא לענין העבודה אמרו שאין טומאת ידים במקדש, אבל לענין אכילת קדשים על ידי הבעלים – יש טומאה לידיים במקדש (עפ"י רמב"ן חולין לג). ויש מוסיפים שהוא הדין באכילת כהנים בשר חטאת ואשם (עפ"י ציון ירושלים לירושלמי פסחים ז,ו. ובמנ"ח קו) נראה שלא נקט כן מצד הסברא, ותמה על רש"י שכתב שהכהנים טובלים ידיהם לאכילת חטאת ואשם). וכן לענין האיסור לכהן לעבוד עד שיטבול ידיו, יש אומרים שבכלל זה כשנטמאו ידיו בדבר המטמא את הידים – לענין זה יש טומאת ידים אף במקדש (עפ"י מצפה איתן זבחים כ: קה"י שם טז).

יש מי שכתב שלענין הגזרה שגזרו על פיגול ונותר שנטמאים את הידים, אותן ידים מטמאות אף את הטהרות שבמקדש (עפ"י מקור ברוך ח"א ח). ובחזו"א (ידים ז,יד) נקט שאינן מטמאות אלא מחוץ למקדש.

טומאת כלים, כלומר גזרת טומאה לכלים שנגעו במשקים טמאים; לדברי רבא אין מפורש הדבר אם גזרה זו קיימת גם במקדש. ולדברי רב יהודה משמע שלא גזרו (ע' בחדושי הר"ן).

ה. ספק הרוקין הנמצאים בירושלים – לא גזרו עליהם טומאה. ואפילו הוחזק זב באותו מבו, ונמצא שם רוק – טהור. ואולם בשוק העליון, שם מתקבצים הטמאים – טמא.

רבי יוסי (במשנת טהרות) מחלק בין רוקין הנמצאים באמצע או בצדדים. וכן פסק הרמב"ם (וע"ע חזו"א טהרות ז,ב).

כלים הנמצאים בירושלים; דרך ירידה לבית הטבילה – טמאים. ואפילו במבואות הסמוכים, שלעתים הטמאים יורדים דרך שם לטבול וגם עולים דרך שם (עפ"י רש"י. ורבנו חננאל כתב: מקום שאין ידוע אם יורדים דרך שם או עולים. וע"ע במאירי) – טמאים. אבל בשאר העיר – טהורים. ומחוץ לירושלים גזרו עליהם טומאה.

א. לדעת הר"ן (וכ"כ מהרש"א), לא גזרו בכלים הנמצאים לחוש להם לטומאת מת, שיהיו אב הטומאה לטמא אדם וכלים.

והראב"ד חולק וסובר שאם נגעו בהם אדם או כלים נגיעה ודאית – טמאים, ואפילו במקדש. ורק בספק מגע של כלים הנמצאים – באדם וכלים טהורים, ואילו בתרומה ברשות היחיד תולים.